

«338. Sieg des Konsuls Mänlius über die Latiner und Campaner in der Nähe des Vesuvus und bei Trifanum. Opfertod des andern Konsuls Decius Mus.

«Von dem *mannhaft* (Manlius) *kämpfenden* (Campaner) Konsulpaar, das die Latiner am Vesuv *antrifft* (Trifanum), *ladet* (Latiner) einer den Tod auf sich. Wie *weiht* (338) er sich *de* — *mutsvoll* (Decius Mus).»

Mit gondol a szerző, mennyi fáradságába kerül a tanulónak, hogy a történeti eseményen kívül még az ő páratlan ravaszsággal megszerkesztett kisérő mondatát is betanulja? A történeti évszámok megjegyzését még titkos betűírással is nehezíti ez a mnemotechnikai könnyebbítés.

E példákkal kellő képet óhajtottam nyújtani arról a merényletről, melyet ez a könyvtár a német tanulóifjúságra nézve jelent s útját akartam vágni annak, hogy esetleg nálunk is érvényesüljön vagy éppen utánzásra találjon.

Szöts Gyula.

Wundt és a neveléstan.

A Zeitschrift für pädag. Psychologie und experim. Pädagogik 1912., 9. füzetében C. *Jesinghaus* összeállítja Wundt pedagógiai és iskolapolitikai nézeteit. Nem ad semmi tekintetben sem részletes fejtegetést, hanem mintegy a kereteket mutatja be, óvatosan figyelmeztetve arra, hogy Wundt nem ír pedagógiai munkákat, a nevelés kérdéseihez más irányú kutatások juttatták el. Wundt etikusi és a maga etikai álláspontjáról kiindulva tárgyal művelődési kérdéseket, nagy vonásokban, a részleteket mellőzve, úgy, ahogy a pedagógus szokott etikai kérdéseket fejtegetni. Eszerint a pedagógia és etika viszonya nála a fordítottja annak, amilyennek a pedagógusok műveiben szokott látszani.

A nevelés célja Wundt szerint általános emberi és nemzeti művelés. Nem volna helyes, ha már kezdettől fogva szakszerű, bizonyos életpályára való nevelés folynék, mert csak általános, közös alapvető műveléstől lehet a szellemi célok bizonyos egységességét várni. A szakképzés csak az általánosra épülhet. A nevelésben egyformán nagy jelentőségű a formalis képzés és az anyag: mindenki használja fel amennyire csak lehet az emberiség s különösen nemzete szellemi javait a maga művelésére, hogy képes legyen azt továbbfejleszteni. Azzal, hogy Wundt általános emberi és nemzeti művelést kíván, már szükségszerűen ki vannak jelölve azok a főterületek, melyekre a nevelés kiterjedhet. Ezek: vallás, művészet, tudomány, amely terüle-

tekre — néplélektani kutatások tanúsága szerint — az ember érdeklődése a műveltség mindenik fokán irányult. De vallás, művészet, tudomány csak közösségben fejlődhetik ki. Ezért követel nemzeti művelést. «Mert csak a nemzet szellemi életében, melybe az egyes ember beleszületik s melyben maga is működhetik, kapja az általános emberi érdeklődés a maga specialis irányát és kifejlődését s fejt ki a maga konkrét hatását.» Az említett három terület közül is csak a vallás az, mely a fejlődés bármily magas fokán is, minden embernek hozzáférhető. Mert a vallásos kultuszt a különböző műveltségi fokon levők műveltségüknek megfelelő módon foghatják fel, míg a haladó, egyre differenciálódó tudományban és művészetben való részesedés egyre több előfeltételt kíván. A nevelésben a vallás semmi mással nem pótolható, mert minden vallásban benne van az *eszmény* után való törekvés ösztönző ereje.

Az általános emberi és nemzeti művelés követelésével adva vannak a tudományos nevelés főterületei is. Az ember természeti lény, tehát minden általános nevelésben kell természettudomány, de az ember a társadalom tagja is, azért szüksége van államtudományra (állampolgári nevelés) és történetre. E három tudomány-ág közül mindeniknek megvan a maga formális nevelő értéke is.

Szervezeti és iskolapolitikai kérdésekben az az irányadó, hogy az általános emberi érdeklődési területek a nemzet keretében öltönek konkrét alakot. Az állam leglényegesebb vonása, hogy művelődési közösség; annak a feladata első sorban, hogy polgárai műveléséről gondoskodjék. Joga és kötelessége a kötelező iskolázást elrendelnie s a privát nevelőintézetekre felügyelnie. Abból, hogy az egyes ember a nemzeti közösség tagjává nevelődik, két követelés származik a nevelésre nézve: 1. *a nevelés legyen nyilvános*, hogy a családi nevelés egyoldalúságai s túlnyomóan egyénies iránya ellensúlyoztassék; 2. *az iskola legyen egységes*, mert csak így lehet az alapvető műveltség egységes és így alakulhatnak ki közös szellemi célok. Ne legyen tehát osztály-iskola. Ezt akkor lehetne elérni, ha a tanítás minden fokon ingyenes volna.

A nyilvános iskolák vallásoktatásának a problémáját is ezen az alapon lehet megoldani. Vallásoktatásra szükség van, de nem szabad felekezeti vallásitanítás által már az iskolában ellentéteket szítani; felekezetenlküli vallásoktatás kell. Erre szolgálhatna a szentírásnak minden keresztény vallásfelekezettel közös része, melyhez aztán minden felekezet megtanítaná a maga speciális hittételeit.

Mivel az iskoláknak egységesnek kell lenniök, természetes, hogy a magasabb fokú iskolák csak az általános népiskolára épülhetnek. Tárgyaik a már említett legáltalánosabb ismeretekon kívül:

filozófia, nyelvtudomány és művelődéstörténet. Ma egyik fajta magasabb iskola (középiskola) sem teljesíti azt a feladatot, hogy a mai kor minden irányú kulturális érdeklődésének az alapját megadja. A humanisztikus gimnáziumban kevés a természettudomány, az új típusok meg a humanisztikus tanulmányokat hanyagolják el. Itt is megfelelő egységes iskola volna kívánatos.

Egységre való törekvés mutatkozik az *akadémiai fokon* is, részben abban, hogy a szakiskolák (állatorvosi, gazdasági, bányászati, stb.) az egyetemek mellé sorakoznak, részben abban, hogy előadásaik között egyre több az általános nevelőértékű. A főiskolai fok kritériuma a tanítás és kutatás kapcsolata és szabadsága a tanárok részéről, a tanulás szabadsága a tanulók részéről. Ne legyen semmi megkötöttség és kényszer a szakok választásában, egyedül a tehetség és a dolog természetében rejlő szükségszerűség legyen irányadó. L. J.

*

Ezzel azonban Wundt pedagógiai jelentősége koránt sincs tisztázva. Az érdeklődés a pedagógusok részéről Wundt iránt gyarapodik és a neveléshez való viszonya újabban többször kerül szóba. *Seidemann* az új lélektani felfogásokat a neveléstan szempontjából vizsgálva (Die modernen psychologischen Systeme und ihre Bedeutung für die Pädagogik, Leipzig, 1912, Jul. Klinkhardt) első helyen és legbővebben az ő lélektanát tárgyalja. A leipzig tanítók körében létesült eleven «Pädagogische Literatur-Gesellschaft, Neue Bahnen» Wundtot kérte meg arra, hogy a társaság célját, a tanítók tudományos továbbképzését, szolgáló könyvsorozatba olyan munkát írjon, amely a tanítóságot a mai kísérleti lélektan alapgondolataival megismertesse (Einführung in die Psychologie, Leipzig, 1911, Voigtländer). A leipzig tanító-egyesület által létesített kísérleti pedagógiai és lélektani intézet, mikor 1912-ben Wundtot 80. éve betöltésekor első tiszteleti tagjául választotta, ezt a neveléstanra és a gyermeklélektanra tett nagy hatásával okolta meg; abban van ez a hatás, hogy e szakokban «biztos eredményekre vezető új utakat mutatott». Wundt válasza jellemző arra, hogyan nézi ő maga a neveléstanhoz és nevelőkhoz való viszonyát: «Mikor még e munka (a lélektani kutatás) kezdetén voltam, a remélt eredmények között legfontosabbnak tartottam a pedagógiai alkalmazást, a nevelés és művelés lélektanát. Hiszen a tudománynak is egyik legfőbb feladata, hogy ne csupán a jelenre, hanem a jövőre is hasson. Ki tudná ezt jobban méltányolni, mint a nevelő és tanító, kinek kezében van jó része a jövő nemzedék javáról való gondoskodásnak. Az egyes ember kénytelen a maga vizsgálódását határozott körre szorítani; ezért az én utam a lélektan alkalmazásának e terei-

től eltért s jól tudom, hogy távolabb állók ezt a pedagógiai lélektan iránt való érdeklődésem hiányának tudták be. Hogy a leipzig-i tanítóegyesület tagjai, kiknek közvetlen közelében van szerencsém működni, ebben a tévedésben nem osztoznak, ezt különös megelégedéssel látom» (Neue Bahnen 1912. nov. 2. f.). Minél nagyobb eredménnyel járnak a kísérleti vizsgálódások, Wundt a neveléstudomány történetében annál nagyobb helyhez jut. Bizonyára eljön az idő, mikor tanítványai az ő nagy kiterjedésű egész működésének megállapítják majd pedagógiai eredményeit. Tiszta képet csak akkor nyerünk, ha lélektani, néplélektani, erkölcsstani, logikai kutatásaiból a nevelésre nézve értékes gondolatokat és tanulságokat mind összeállítják. i. s.

IRODALOM.

Makkai Sándor, Bevezetés a személyiség pedagógiájába.
Kolozsvár, 1912. n. 8° V+107 l.

E tanulmány felette érdekes kísérletet tesz, midőn Schneller István pedagógiai elméletének Böhm Károly axiológiájában keres alapot. De tévednénk, ha azt hinnők, hogy szerzőnk egyszerű eklektista, két kiváló gondolkodó elméletének egyszerű összekapcsolója, mert amint maga e kísérlet is eredeti, úgy a részletekben is annyi önálló gondolkodást és ítéletet árul el, hogy művét mindenkép örömmel üdvözölhetjük és eleve is konstatálhatjuk, hogy maga elé tűzött feladatát, a pedagógia elméletének a *személyiség elvére* való fektetését szép sikerrel oldotta meg. Azon törekvése jogosságához sem férhet szó, hogy a pedagógiát az értékelmélettel hozza kapcsolatba. Hiszen ma már elfogadott ténynek tekinthető az, hogy a pedagógia sorsa a filozófiában dől el és minsűrűbben kezdik a pedagógia teóriáját éppen az értékelméletre fölépíteni, tudva azt, hogy a pedagógia minden időben bizonyos értékek átszarmaztatásával foglalkozott. Az pedig szintén mindig üdvösnek bizonyult, mikor a nevelés terén az objektív momentummal szemben a szubjektív, személyi momentumot hangsúlyozták, amint azt szerzőnk is teszi.

A tanulmány világosan körvonalozza a követendő célt és helyes eszmemenet fonalán el is jut feladata megfejtéséhez. Az előszóban kijelenti, hogy pusztán a neveléstudomány filozófiai megala-
pozását akarja nyújtani, tehát a *nevelés elméletét*, melyben didaktikai kérdések nem foglalhatnak helyet. Egyszóval csakis a nevelés lényegét, célját és a céltől mint ideáltól áthatott tényezőit veszi vizsgálat alá, vagyis, amint mondja, csak pedagógiát nyújt, nem pedig pedagógiát